

sig en Byrde, som i mange Henseender blev til Fordeel til Byen; Staten gav altsaa Byen Erstatning for den opgivne Naadighed. Der er et Forhold, hvorved Havnenes Stilling til Communerne meget stærkt er bleven betegnet, og det er ved de overmaade store Baan, der undertiden ere blevne optagne af Havnene, og for hvilke Communerne have garanteret. Var en Havn virkelig en Stats-eiendom, hvorfor skulde da Byen garantere? Og hvor ganske overordentlige Vexler man har draget paa en Commune for dens Havns Skyld, derom erindres vi allerbedst ved et Lovforslag, der i dette Dieblif foreligger i det andet Thing, og som er foranlediget ved, at en lille Commune for dens Havns Skyld efterhaanden har paadraget sig en Gjæld, som den er aldeles ude af Stand til at afbetale og forrente, og som man derfor seer sig nødsaget til at foreslaae eftergivet for den allerstørste Deel eller ganske. Men lad os tage Sagen efter dens Natur og tillige efter dens hele Historie. Hvorfor anlægges man Havne? Ja, der er Drlogshavne, og det er ganske naturligt, at disse ere Statens. Man kan fremdeles tænke sig Havne anlagte, ikke i Handelens Interesse, men i Menneskehedens Interesse som Nødhavne, og saadanne Havne ere ogsaa Statens; men i Almindelighed ere alle Havne anlagte for Handelens Skyld. Jeg troer ikke, at man kan sige, at Staten i ældre Tider har befattet sig med at anlægge Havne der og der, for at der kunde handles; det er idetmindste ikke den Betragtningssmaade, der nu gjør sig gjældende, at Staten skulde enten anlægge nye Havne eller væsentlig vedligeholde de gamle for Statsinteressernes Skyld. Staten sørger ikke paa den Maade for, at der handles; Staten søger at lette de Baand, som Statsinteresserne til en vis Grad have lagt paa Handelen, saasom ved Tolben, men den siger: Lad Indbyggerne selv sørge for, at der finder Handel Sted, lad dem sørge for at udføre Landets Producter og indføre fremmede, og forsaavidt Foranstaltninger i saa Henseende ere nødvendige, saa lad

Borgerne iværksætte dem, og hvis den Enkelte ikke kan, saa lad Foreninger gjøre det, og vi have en saadan Række Foreninger, der kaldes Kjøbstæder. Staten siger ikke: vi anlægge en Havn der og der, for at nogle Mennesker der kunne drive Handel; thi saa kunde der opstaa uendelig mange Spørgsmaal, om ikke denne Havn burde flyttes og lægges et andet Sted o. s. v., saa kunde vi vente Andragender fra Landcommunerne om, at man f. Ex. vilde foreslaae Havnen ved Randers hen til et andet Sted, hvor den laa bekvemmere for Landdistricterne; men man gaaer ud fra, at Handelen ligesom enhver anden borgerlig Bedrift selvstændigt søger sin Vel, at Kjøbstæder daaene sig, hvor der er naturlig Anledning dertil, at Kjøbstaden, naar den banner sig, sørger for at faae en Havn, saafremt den vil drive Handel, og at Havnen voxer med Kjøbstaden og Kjøbstadens Handelsomsætning. Begge Dele betinge hinanden, den store handelsdrivende By forlanger en større Havn, og den større og bedre Havn giver Kjøbstaden større Næring. Det er det eneste naturlige Forhold, det eneste naturlige Grundlag, hvorpaa en Havnebestyrelse kan bygges, og efter den hele Tendents, der nu er tilstede i vort Statsliv og vor Statsstyrrelse, til at drage Staten ud fra den patriarkalske Forsorg for Borgernes Velvære, som den før udøvede paa alle Punkter, og forlange, at Borgerne selv, enkelte eller i Forening, skulle sørge for deres Anliggender — efter denne hele Retning kan der ikke være Tale om her paa dette Punkt at opretholde Staten som styrende og ledende, hvorimod man i det Væsentlige maa overlade Sagen til Communerne. Naturligviis, her, som overalt, skal Staten sørge for, at Kommunen ikke træder hindrende op imod vigtige Statsinteresser, og enhver fremtidig Lovgivning maa naturligviis ogsaa sørge derfor; men, naar man her har tænkt sig at ville gaae ind paa de Forslag, der nu foreligger, saa er det ogsaa gjentagende bemærket, at man aldeles ikke vil ubelufte eller troe at komme til at ubelufte